

* tytuł pracy dyplomowej:

Kształtowanie kultury bezpieczeństwa studentów kierunków związanych z bezpieczeństwem – wybrane przykłady

(...)

Kształtowanie kultury bezpieczeństwa studentów wiąże się z dbaniem o **środowisko bezpieczeństwa**, w którym funkcjonują i na które również wpływają. Definicja zawarta w *Białej Księdze Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* wyjaśnia, że środowisko bezpieczeństwa to „zewnętrzne i wewnętrzne, militarne i niemilitarne (cywilne) warunki bezpieczeństwa (warunki realizacji interesów danego podmiotu w dziedzinie bezpieczeństwa i osiągnięcia ustalonych przezeń celów w tym zakresie), charakteryzowane przy pomocy czterech podstawowych kategorii, jakimi są: szanse, wyzwania, ryzyka i zagrożenia”¹.

Juliusz Piwowarski proponuje z kolei szeroką, ośmioelementową definicję pojęcia środowiska bezpieczeństwa – do wymienionych w *Białej księdze* czterech kategorii dodaje podmiot bezpieczeństwa (wraz z czasem, przestrzenią oraz polem oddziaływań i współzależności), wartości, kulturę bezpieczeństwa oraz potrzeby i rozwój podmiotu bezpieczeństwa². Autor omówi poszczególne elementy środowiska bezpieczeństwa w kontekście tematu niniejszej pracy, opierając się na szerokiej definicji pojęcia.

1. Pierwszym elementem środowiska bezpieczeństwa w ujęciu szerokim jest **podmiot bezpieczeństwa**. Według Waldemara Kitlera jest to „człowiek, traktowany jako jednostka społeczna, a także jako określona zbiorowość społeczna o różnym charakterze więzi i uwarunkowań”³.

W kontekście niniejszej pracy podmiotem bezpieczeństwa będzie krąg społeczny studentów kierunków związanych z bezpieczeństwem. Jednocześnie jako podmiot bezpieczeństwa można tu również wskazać naród polski, czyli ogół obywateli, który ma swoją kulturę bezpieczeństwa narodowego, a jej współtwórcami są wyżej wskazani studenci.

¹ *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa 2013, s. 247.

² Zob. J. Piwowarski, *Nauki o bezpieczeństwie. Kultura bezpieczeństwa i redefinicja środowiska bezpieczeństwa*, wyd. 2, Difin, Warszawa 2020 (tu zwłaszcza rozdział 2: *Romb (kultury) bezpieczeństwa. Redefinicja środowiska bezpieczeństwa*, s. 23–42). Zob. także: tegoż, *Romb (kultury) bezpieczeństwa. Redefinicja środowiska bezpieczeństwa*, „Kultura Bezpieczeństwa” 2020, nr 37, s. 30–46, DOI: 10.5604/01.3001.0014.2814, <https://kulturabezpieczenstwa.publisherspanel.com/resources/html/article/details?id=206043> (dostęp: 26.10.2020).

³ W. Kitler, *Obrona cywilna (niemilitarna) w Polsce*, Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa 2002, s. 21.

2. **Wartości** to kolejny element środowiska bezpieczeństwa. Wartość to sprecyzowana, specyficzna dla danej jednostki lub grupy koncepcja tego, co godne pożądania i co wywiera wpływ na dokonywanie wyboru celów, metod i środków działania człowieka⁴.

Wartością dla wskazanych podmiotów bezpieczeństwa, zarówno dla studentów, jak i dla ogółu obywateli, jest przynależność do narodu (przeciwnieństwo wykluczenia i braku zakorzenienia społecznego). Co więcej, kształtowanie kultury bezpieczeństwa narodowego umacnia tożsamość narodową podmiotu bezpieczeństwa, która z kolei jest źródłem pewnego prestiżu, a zarazem poczucia własnej wartości w wymiarze indywidualnym oraz grupowym. Wartością wynikającą z możliwości kształtowania kultury bezpieczeństwa narodowego jest również sam fakt, że naród zdołał się zorganizować w państwo, istnieją bowiem narody, które państwa nie posiadają, co utrudnia im chociażby walkę o swoje prawa na arenie międzynarodowej.

3. **Zagrożenia** to następny element środowiska bezpieczeństwa. Definiuje się je jako „uświadomione lub nieuświadomione prawdopodobieństwo poniesienia utraty (lub uszczerbku) wartości (niematerialnego i materialnego, ważnego dla niego dobra) lub doraźnej albo trwałej utraty potencjalności tego podmiotu do szeroko pojętego rozwoju”⁵.

Zagrożeniem dla podmiotu bezpieczeństwa w kontekście tematu niniejszej pracy jest brak przynależności, bycie społecznie osamotnionym, brak poczucia sensu życia płynącego z faktu przynależności do wielkiej zbiorowości społecznej, jaką jest naród.

4. **Kultura bezpieczeństwa** jest kolejnym elementem środowiska bezpieczeństwa. Jest to „całość utrwalonego materialnego i niematerialnego dorobku człowieka, tworząca w danym miejscu i czasie zasób militarnych i niemilitarnych składowych szeroko pojętej ludzkiej odporności i obronności; pozwala ona danemu indywidualnemu lub zbiorowemu podmiotowi (a) utrzymywać potrzebny mu poziom bezpieczeństwa, (b) odzyskiwać go (gdy się obniży) i (c) podwyższać go (gdy potrzeba); kultura bezpieczeństwa zabezpiecza i pobudza rozwój ludzkich jednostek i grup społecznych”⁶.
Analizuje się ją w trzech wymiarach: indywidualnym, grupowym i fizycznym.

⁴ Por. C. Kluckholm, *Values and Value – Orientations in the Theory of Action. An Exploration in Definition and Classification*, [w:] *Toward a General Theory of Action*, T. Parsons, E. Shils (red.), Harper & Row, New York 1962, s. 395.

⁵ J. Piwowarski, *Nauki o bezpieczeństwie. Zagadnienia elementarne*, wyd. 2, Wyższa Szkoła Bezpieczeństwa Publicznego i Indywidualnego „Apeiron” w Krakowie, Kraków 2017, s. 29. Por. J. Borkowski, *Człowiek zagrożony i niebezpieczny. Socjologia i psychologia zagrożeń*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2011.

⁶ J. Piwowarski, *Nauki o bezpieczeństwie. Kultura bezpieczeństwa...*, dz. cyt., s. 29.

W pracy tej kultura bezpieczeństwa nie dotyczy wąskiej wybranej grupy społecznej, ale kultury bezpieczeństwa w wymiarze narodowym, czyli kultury bezpieczeństwa narodowego⁷, która funkcjonuje także w indywidualnym nośniku kultury bezpieczeństwa narodowego, jakim jest każdy polski obywatel. Kultura bezpieczeństwa narodowego kształtowana jest zatem w wymiarze personalnym, strukturalnym (zbiorowym) oraz materialnym. Proces ten jest szczególnie interesujący w odniesieniu do środowiska studentów kierunków związanych z bezpieczeństwem, m.in. z tego powodu, że zakłada się, że środowisko to w przyszłości powinno być awangardą w działaniach społecznych służących wzmocnieniu lub podnoszeniu kultury bezpieczeństwa narodowego na wyższy poziom.

5. **Potrzeby i rozwój** to kolejna kategoria wskazywana w szerokiej definicji środowiska bezpieczeństwa. **Potrzeba** jest rewersem wartości, czynnikiem budującym motywację podmiotu bezpieczeństwa do **rozwój**, pozwalającego na uzyskanie kolejnych wartości⁸.

Potrzebą podmiotu bezpieczeństwa, którym w kontekście tematyki tej pracy są studenci kierunków związanych z bezpieczeństwem oraz naród polski, jest trwanie, przetrwanie i rozwój rodzimej kultury bezpieczeństwa narodowego. Powinna ona być kształtowana w taki sposób, by przechowując tradycję, potrafiła łączyć ją z nowoczesnością – jest to warunek jej przetrwania w zmieniającej się rzeczywistości. Następną potrzebą wymienionych podmiotów bezpieczeństwa jest zapewnienie im możliwości rozwoju i wzrostu w ramach tzw. sektorów bezpieczeństwa, do których należy m.in. bezpieczeństwo militarne, polityczne, społeczno-kulturowe (tożsamościowe) czy ekonomiczne.

6. **Szanse**, kolejny element środowiska bezpieczeństwa, są niezależnymi od woli podmiotu bezpieczeństwa okolicznościami sprzyjającymi interesom i osiągnięciu celów podmiotu w zakresie jego bezpieczeństwa⁹.

W kontekście tematu pracy szansą jest podniesienie poziomu kultury bezpieczeństwa narodowego w związku z kształceniem podmiotu bezpieczeństwa na studiach związanych z bezpieczeństwem. Absolwenci wzmocnią swoje oddziaływanie społeczne i świadomość narodową w zakresie dbałości o kulturę bezpieczeństwa narodowego w stosunku do osób, które nie przeszły kształcenia na takim kierunku.

⁷ Zob. J. Piwowarski, *Transdyscyplinarna istota kultury bezpieczeństwa narodowego*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2016. Zob. także: E. Nowak, M. Nowak, *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego*, Difin, Warszawa 2011.

⁸ J. Piwowarski, *Romb (kultury) bezpieczeństwa. Redefinicja środowiska bezpieczeństwa*, „Kultura Bezpieczeństwa” 2020, dz. cyt., s. 42.

⁹ Tegoż, *Nauki o bezpieczeństwie. Zagadnienia elementarne*, dz. cyt., s. 36.

7. Następny element środowiska bezpieczeństwa to **wyzwania**, czyli sytuacje problemowe powodujące u podmiotu bezpieczeństwa dylematy decyzyjne¹⁰.

W odniesieniu do tematu pracy wyzwania wiążą się z tym, żeby osiągnąć dostatecznie wysoką odporność na niektóre nasilające się trendy globalizacyjne i umiejętnie im przeciwdziałać. Trendy te w wielu aspektach osłabiają państwo i naród poprzez konsekwentne oddziaływania redukujące istotne komponenty kultury bezpieczeństwa narodowego, np. silną identyfikację obywatela z krajem, który określa on jako swoją ojczyznę, wiedzę i przywiązanie do narodowych tradycji i historii.

8. **Ryzyka**, ostatni element środowiska bezpieczeństwa, *Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej* definiuje jako „możliwości negatywnych dla danego podmiotu skutków własnego działania w sferze bezpieczeństwa”¹¹.

Przykładem ryzyka korespondującym z tematyką pracy jest możliwość, że wpływy globalistycznych trendów działające przez różne kanały oddziaływania społecznego (np. media) przeważą i zniszczą elementy kultury bezpieczeństwa narodowego w wymiarze indywidualnym, zbiorowym i materialnym. Może się tak stać np. wtedy, kiedy czasopismo poświęcone lokalnym sprawom, będące własnością obcego kapitału, manipuluje informacjami dotyczącymi niekorzystnych dla obywateli polskich działań globalnego (ponadnarodowego) sektora bankowego i przedstawia te działania jako w pełni uzasadnione.

(...)

¹⁰ Tamże, s. 37.

¹¹ *Biała Księga...*, dz. cyt., s. 248.